

HELGON, hëllgån, n. 3. 1) a) Hvarje sann medlem af den första kristna församlingen, emedan de framför andra utmärkte sig genom ett sedligt rent (heligt) lefverne. — 2) (sedan 4:de århundradet) Hvarje medlem af kristna församlingen, man eller qvinna, som utmärkte sig framför den stora mängden genom hög grad af kristlig dygd och fromhet eller hjeltmodigt nit för Jesu religion, så att de kunde framställas såsom mönster till efterföljd. *Det var i början biskoparna förbehållet att förklara deraf förtjenta personer för helgon, men denna rättighet inskränktes, efter 10:de århundradet, till påfvarna.* — 3) (fig. fam.) a) Person, som lever mycket måttligt och återhållsamt, med frivillig försakelse af alla nöjen. — b) Skenhelig menniska.

HELGONBILD, m. 3. Bild af ett helgon (bem. 2).

HELGONGLANS, m. sing. Se *Helgonsken*, 1.
HELGONGLORIA, hëllgånnglória, f. 3. pl. — rier. Se *Helgonsken*, 1.

HELGONMESSA, se *Helgemessa*.

HELGONSKEN, n. 3. 1) Strålande sken kring hufvudet, hvarmed helgon i katolska kyrkan föreställas. — 2) (i naturläran) Den företeelsen, att man, när solen skiner klart, synnerligast morgon och afton, kring skuggan ifrån sitt eget hufvud, då denna faller på en grön botten, ser ett ljust sken, som är starkast närmast invid skuggan, men efterhand försvinner.

HELGONSKIMMER, n. 3. Se *Helgonsken*, 1.

HELGONSKRIN, n. 3. Se *Helgedomsskrin*.

HELGONSKYLD, f. 3. Benämningen på en mycket gammal pålaga, hvilken utgår endast i Skåne och Blekinge.

HELGRYN, n. 3. pl. Ett slags gryn, som beredas mest af korn (bjugg), på det sätt, att man håller bjuggkornen i det emellan en qvarnsten och den honom omgifvande listen befintliga rum, der de gnidas runda och afskalas.

HELGUTEN, se *Helguten*.

HELGÅRD, m. 2. Helt hemman.

HELGÅRDSBONDE, m. 3. pl. — bönder. Bonde, som äger eller arrenderar ett helt hemman.

HELHET, f. 3. Det hela af en sak. *Lifvet, i sin h. betraktadt*, i det hela. — Nytt ord, bildadt efter tyskan och brukadt nästan endast i skriftspråket.

HELIG, a. 2. (af *Hel*, fullkomlig; sammandrages i bestämd form ofta till *Helge* och *Helga*) 1) Moraliskt fullkomlig i högsta grad; utan all synd. I denna ordets högsta mening kan endast Gud eller Treenigheten kallas helig. *Helig! helig! helig! Herre Gud allsmäktige! Den H-e Ande*, tredje personen i Gudomen. — 2) Säges äfven om Guds egenskaper, verkningar eller hvad som af Gud utgått. *Gud har sändt oss sin helga anda*, gifvit oss nåd till helgelse. *Guds h-a ord, den h-a skrift*, bibeln. *De h-a sakramenterna*. — 3) (om menniskor) a) (i allmänhet) I hög grad sedligt ren och fullkomlig. *H-a män finnas äfven ibland Mohammedaner och Lhamas tillbedjare*. (Fam.) *Göra sig h.*, ställa sig, som vore man själfva oskulden. — b) (i kristlig mening) Genom Guds nåd helgad till förstånd, vilja och lefverne. *De h-e Guds män hafva talat, rörde af den h-a anda*. — 4) (om sak) Som röjer, uttrycker, tillkännagifver helighet. *En h. vilja*. *H-a tänkesätt*. *Ett h-t lefverne*. *Föra en h. vandel*. — 5) (om sak) Som bör hållas i helgd: a) Till gudstjensten hörande. *Herrans tempel är h-t*. Säges äfven i fråga om afguda-

dyrkan, t. ex.: *De h-a offerkärnen*. *De h-a hönsen*, höns, som i Rom underhölls på statens bekostnad, för att genom dem kunna förutsäga tillkommande händelser. — b) Genom religionsbud fredad för öfvervåld; fridlyst. *En h. mark, stad, plats*. *Herrans dag är en h. dag*. — c) Som ej får kränkas, vid straff liksom för brott emot det heliga. *Konungens majestät är h-t*. *Hålla h.*, vörda såsom helig. — *Syn*. Okränkbar, Oantastlig. — d) Säges i utsträckt mening äfven om allt hvad som obrottsligt, samvetsgrant bör iakttagas, efterlevas, om det som bör vördas som heligt, o. s. v. *Hans löfte är honom h-t*. *Hvarje redlig mans öfvertygelse är mig h.* *Det H-a Landet*, Palestina, så kalladt, emedan vår Frälsare der föddes. *Den h-a stolen*, påstolen. — Substantivt brukas äfven *Det H-a* om allt hvad som kan vara föremål för en helig vördnad; äfven om tempel och kyrkor; äfv. om den inre afdelningen i Jerusalems tempel. *H-t och söcken*, alla dagar utan undantag.

HELIGBENET, hëlligbénätt, n. sing. def. (anat.) Benämning på bäckenkotorna, vid hvilkas båda sidor höftbenen äro orörligt fästade.

HELIGGÖRA, v. a. 2. (böjes som *Göra*) Gifva vilja och förstånd att föra en helig vandel. Brukas endast i teologisk mening om den H. Ande och nåden i Christo. — *Heliggörande*, n. 4.

HELIGGÖRARE, m. 3. (teol.) Säges om den H. Ande, emedan en af dess verkningar är att heliggöra menniskan.

HELIGGÖRELSE, f. 3. (teol.) Den verkning af den H. Ande, hvarigenom han heliggör menniskan.

HELIGHET, f. 3. 1) Egenskapen, att vara helig (i alla bem.; för bem. 5 brukas dock hellre *Helgd*). *Guds h. Sakramenternas h. Martyrernes h. Viljans, lefvernets h.* — 2) (fam.) Skenhelighet.

HELIGHÅLLA, v. a. 3. (böjes som *Hålla*) Skrifves understundom i st. f. *Hålla helig. H. sabbaten*. — *Helighållande*, n. 4.

HELIOSKOP, heliåskåp, n. 3. (fys.) Synglas, bakom hvilket man uppfattar solens bild på en jemn yta i ett mörkt rum ell. på ett mattslipadt glas.

HELIOSTAT, heliåstat, m. 3. (fys.) Planspegel, som genom dubbelreflektion kan så ställas, att han beständigt reflekterar solljuset till samma ställe.

HELIOTROP, heliåtråp, m. 3. 1) (bot.) Sträffbladsväxt med ljusblå, i hvitt skiftande, vaniljluktande blommor; inhemsk i Peru. *Heliotropium peruvianum*. — 2) (mineral.) Ett slags agat, mörkgrön, med röda prickar. — 3) (fys.) Instrument, bestående af två vinkelrätt emot hvarandra stående plana speglar, genom en tub så förenade, att, då man i den ena ser solens reflekterade bild och tillika öfver honom omedelbart ser något föremål, den andra kastar en likaledes reflekterad solbild på detta föremål.

HELJEFLUNDRA, se *Helgflundra*.

HELL! Se *Hel!*

HELLEBÅRD, hä'llebård, m. 3. (t. *Hellebarte*) Ett slags fordom, isynnerhet af Schweizare, brukadt vapen, med ett 7 till 8 fot långt skaft, som bar i ändan en tveeggad, en fot lång spets, med en tunn, hvass yxa på undra sidan, och midt emot en horisontell, stundom äfven nedåt krökt spets, för att dermed rycka den fiendtlige ryttaren af hästen. [Hillebard, Hillebård, Hellebård.]

HELLEBARDIER, ---diär, m. 3. Med hellebard väpnad soldat.